

УДК 792.03

М. І. Коробко, канд. філос. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
margarytakorobko@gmail.com

ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА 2020–2022 РОКІВ

Український театр за свою багаторічну історію переживав різні труднощі: і заборони (згадуються Емський указ і Валуєвський циркуляр у XIX ст.), і жорстку цензуру (у кінці XIX ст. і практично все XX ст.), і дві світові війни. XXI століття відзначилося нелегкими пандемічними 2020-м та 2021 роками та війною в Україні (яка, триваючи з 2014 року на території Донецької та Луганської областей і супроводжується окупацією Криму, розповсюдилася на всю територію нашої держави у 2022 році). Окрім об'єктивних геополітичних проблем наявні проблеми і внутрішньополітичних реформ, і недофінансування, і брак професійних кадрів (адже театр – це не лише актори та режисери, це й освітлювачі, і драматурги, і культурний глядач, і різноманітні працівники, якого глядач не бачить). Всі ці чинники поставили існування навіть великих професійних театрів під питання, не говорячи вже про менші та неприбуткові театральні майданчики. Театр зараз знаходиться в особливо складних умовах, практично на межі свого вимирання. Театральні діячі намагаються відшукати нові способи вираження та приваблення глядачів, спонсорів та коштів задля того, щоб якось вижити. Вони шукають нові жанри, нову драматургію, нові теми для своїх вистав. На даний момент практично всі театральні угруповання намагаються віднайти нестандартні форми роботи: онлайн-покази, іммерсійні вистави, вистави під відкритим небом тощо.

Ключові слова: театральне мистецтво, український театр, криза, пандемія коронавірусу, війна.

Постановка проблеми. Український театр за свою багаторічну історію переживав різні труднощі: і заборони (згадуються Емський указ і Валуєвський циркуляр у XIX ст.), і жорстку цензуру (у кінці XIX ст. і практично все XX ст.), і дві світові війни. XXI століття відзначилося нелегкими пандемічними 2020-м та 2021 роками та війною в Україні (яка, триваючи з 2014 року на території Донецької та Луганської областей та супроводжується окупацією Криму, розповсюдилася на всю територію нашої держави у 2022 році). Окрім об'єктивних геополітичних проблем, наявні проблеми і внутрішньополітичних реформ, і недофінансування, і браку професійних кадрів (адже театр – це не лише актори та режисери, це й освітлювачі, і драматурги, і культурний глядач, і різноманітні працівники, яких глядач не бачить). Всі ці чинники поставили існування навіть великих професійних театрів під питання, не говорячи вже про менші та неприбуткові театральні майданчики. Театр зараз знаходиться в особливо складних умовах, практично на межі свого вимирання. Театральні діячі намагаються відшукати нові способи вираження та приваблення глядачів, спонсорів та коштів задля того, щоб якось вижити. Вони шукають нові жанри, нову драматургію, нові теми для своїх вистав. На даний момент практично всі театральні угруповання намагаються віднайти нестандартні форми роботи: онлайн-покази, іммерсійні вистави, вистави під відкритим небом тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Багато мистецтвознавців, режисерів, театральних критиків та журналістів сліdkують за розвитком театру та описують його, наприклад О. Клековкін та О. Книга. Але ми знаходимося в процесі, тому головні роботи з цього питання ще попереду.

Мета статті. Прослідкувати, які виклики постали перед українським театральним мистецтвом у час глобальної коронавірусної кризи та війни в Україні у 2020–2022 роках.

Виклад основного матеріалу дослідження. В першу чергу, хотілося б звернутися до поняття "театральне мистецтво" та "театр". Український дослідник Олександр Клековкін дає таке визначення: "Театральне, або сценічне мистецтво – мистецтво безпосереднього виконання (демонстрації, без попереднього запису) твору, призначеного для сприйняття глядачем. До різновидів театального мистецтва в цьому сенсі належать драматичний театр, музичний театр, театр танцю, театр

міміки і жести, балет, пантоміма та ін." [1, с. 329]. Таким чином, ми бачимо, що в театрі головним є "безпосереднє виконання" перед глядачем деякого дійства. Але саме це "безпосереднє виконання" стало практично неможливим в умовах останніх років. У статті 1 Закону України "Про театри і театральну справу" (Закон від 31.05.2005 № 2605-IV (Редакція станом на 02.10.2021)) сказано, що "театр – заклад культури (підприємство, установа чи організація) або колектив, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та публічний показ творів театального мистецтва; театральна справа – комплекс заходів, спрямованих на створення, публічне виконання та публічний показ творів театального мистецтва, їх поширення і збереження, забезпечення умов для розвитку театальної творчості, професійної освіти, науки, театальної журналістики, видавничої діяльності з історії, теорії та практики театального мистецтва, відповідної музейної та архівної діяльності; театральне мистецтво – вид мистецтва, особливістю якого є художнє відображення життя за допомогою сценічної дії акторів перед глядачами". І тут ми бачимо, що "безпосереднє виконання" вже не грає такої великої ролі. У законі робиться наголос на "публічному показі", що можна трактувати по-різному. Тут постає питання вже самого існування театального мистецтва як такого, що виконується "тут і зараз", а не йде в записі, як кінофільм, чи передається через екран. Але виклики на те й виклики, щоб на них відповідати усіма можливими засобами.

У Західній Європі та Америці попередні два роки для театальної сфери були дуже важкими. Практично всі вистави, які давалися всередині театральних будівель, були скасовані або відкладені. Всі театри на Бродвеї в Нью-Йорку були зачинені, всі театри Вест-Енду в Лондоні так само, і так було практично всюди в Європі та США з лютого–березня 2020 року. Багато театральних фестивалів було скасовано або переведено в онлайн-формат. І для того щоб подолати цей застій, театральна громада почала шукати нові способи вираження для театальної творчості.

Перше, на що спромоглися театральні діячі, – це під час першого карантину демонструвати попередньо записані вистави. Так робила Метрополітен-опера, британські театри, Київський національний академічний театр оперети, Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка та багато інших. Театри виставляли свої вистави на різних платформах, демон-

стрували їх безоплатно та за гроші. Трішки пізніше почали з'являтися різні вистави та перформанси, які робилися з дотриманням соціальної дистанції. Так, наприклад, Патрік Стюарт, Сем Ніл, Майкл Шин та Девід Теннант зі своєї ізоляції під час карантину робили перформанси: читали книжки, сперечалися, розповідали історії тощо. Оригінальні касти мюзиклів "Мамма Міа!" та "Гамільтон" демонстрували свої зустрічі, які проходили в ZOOM. З ZOOM експериментували деякі актори та театри, і на ці перформанси також продавалися квитки (хтось давав вистави прямо зі своїх домівок, хтось зі сцен спустошених театрів). Наступним етапом подолання цієї кризи був продаж квитків на вистави онлайн, які актори грали в прямому ефірі: люди, купуючи квиток, отримували посилання на прямий ефір вистави (так, наприклад, робили Олд Вік та Королівський оперний театр в Лондоні). Театри в Європі не відкривалися або відкривалися з перервами майже весь 2020-й та першу половину 2021 року. Театри заборонялося відвідувати без засобів індивідуального захисту, без ПЛР-тестів та вакцинації. Але театри вижили. Західні театри все ще знаходяться у величезній кризі та зізнаються, що вони втрачають величезні гроші через всі коронавірусні обмеження [8].

Як вже говорилося, український театр сьогодні переживає не найлегші часи. На фоні великої театральної кризи, яка була наявна ще до 2020 року, додалися також загальні соціокультурні чинники, політичні кризи і, кінцево, війна. Театр, відповідаючи на виклики часу, відшукує та відпрацьовує нові моделі трансляції та комунікації зі своїм глядачем. Але українські театри, на відміну від їхніх західних колег, змогли відкритися ще в середині 2020 року та більш-менш працювати у 2021 році.

Так, Олександр Книга, генеральний директор Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, народний артист України та засновник одного з найбільших українських театральних фестивалів "Мельпомена Таврії", зазначав, що 2020 рік пройшов для української театральної громади не так і погано: "Коли виникають якісь незгоди, у нас відкривається третє дихання. Ввели карантин – ми увімкнули фантазію та почали вигадувати нестандартні форми роботи театру. Влітку [2020 року] з'явилась нова сцена – "Театральний дворик". Були прем'єри у Лісовому театрі. Зокрема, вперше у Херсоні показали імерсійну виставу (коли глядачі переходять разом із артистами зі сцени на сцену). Навіть ХХІІ фестиваль "Мельпомена Таврії" ми провели! З карантинними обмеженнями, тільки на вуличних локаціях, але дійство таки відбулося! Протягом чотирьох днів ми приймали 11 театрів з України, гостей із нашої та сусідніх держав (Грузії, Туреччини, Білорусі). Театр спільно з громадськими організаціями провів низку акцій "Ми – за чистий Херсон!". Учасники прибирали різні локації міста, замальовували рекламу наркотиків, після ж – дивилися нововистави за участі артистів театру. Ми випустили прем'єру спільно із грузинським режисером Кахою Гогідзе "Станцією зі мною танго" за п'єсою грузинської драматургині Ніно Мірзіашвілі. Перші репетиції проходили онлайн, потім режисер приїхав у Херсон і за 14 днів створив диво – виставу з українськими артистами та грузинським колоритом, яку так полюбили глядачі. Вперше ми виїхали на Станіславські скелі, де робили акустичний концерт за участі оркестру та солістів театру. З'явився новий формат заходів – покази ретрофільмів у лісі. Зараз ми продовжуємо робити ретро-

чирки у кафе театру. Двоє наших артистів – Таїсія Новачук та Євген Гамаюнов – стали заслуженими!" [2].

У 2021 році "Мельпомена Таврії" також відбулася. Фестиваль пройшов з 3 по 11 вересня в Херсоні під гаслом "Театр – це моє!". Як завжди, театральній сфері не вистачає коштів. Але, не дивлячись на карантин, проблеми з фінансуванням та кризові явища, в минулому році цей театральної фестиваль зміг показати 40 вистав з 10 країн світу та залишитися однією з найяскравіших подій для української театральної спільноти [3]. 23 березня 2022 року, через місяць після нападу Росії на Київ та інші міста України, Олександр Книга був захоплений в полон окупантами. Але вже надвечір його було звільнено, та він повернувся до своїх професійних обов'язків.

Цікавим для української театральної спільноти став артпроект "Театр 360 градусів". Стартував він у листопаді 2020 року із прем'єрою вистави "Камінний господар" (режисер Іван Уривський) від Київського академічного драматичного театру на Подолі. Ініціаторами проекту були акторка Даша Малахова та продюсерка Наталія Чижова. На початку вони хотіли зробити щось на кшталт "TheatreHD" (світові прем'єри театральних вистав, які демонструються в кіно та на інтернет-платформі, деякі вистави в цьому форматі впродовж першого карантину у 2020 році демонструвалися безоплатно на YouTube, зараз перегляд можливий або в кінотеатрах, або за підпискою на сайті), але коли розпочали роботу, то вирішили зробити щось таке, чого не було ще в Україні. У виставі використали 3D-елементи: "Використання декількох камер для зйомки з різних ракурсів дає можливість глядачеві побачити все, що відбувається на сцені, під кожним доступним кутом. Акценти на важливих деталях, потрібний ракурс і хореографія камер дозволять кожному відчути те, що відчувають герої на сцені", як написано на сайті <https://theatre360.com.ua/>. Організатори роблять перші покази безоплатними, але планують з часом продавати квитки з доступом до вистав, які з'являються на платформі. Метою проекту є розширення аудиторії українських театрів: "Наша головна мета – зробити український театр доступним кожному. Не важливо, де ви і що робите – усе що потрібно для перегляду наших вистав – гаджет з екраном та якісне інтернет-підключення!" [<https://theatre360.com.ua/>]. Сьогодні на платформі відбулися покази двох вистав – вже згаданого "Камінного господаря" та "Шинелі" Валерії Федотової (показ відбувся у квітні 2021 року). У березні 2022 року був запланований запис "VERBA" Сергія Маслобойщикова, а показ повинен був бути у квітні 2022 року.

Для українського театру 2020 рік – це рік "тривалих перерв в репетиціях, прогонів вистав у масках, відкладених прем'єр, "шахової" розсадни глядачів і перетягнутих червоними стрічками крісел" [5]. Театральний критик Олег Вергеліс зазначив, що перший пандемічний рік залишив враження тільки відносно онлайн-театру. Але оглядач зробив ремарку, що "ніколи і ні за яких обставин онлайн-формат не стане повноцінною заміною (компенсацією) театру "живого". І мети такої нема, здається. Онлайн-історія – вимушена, надиктована викликами часу та потребами театральної комунікації" [5]. А на питання, чи готовий український театральної глядач платити за перегляд онлайн-вистав українських театрів, відповідь була вельми неоптимістична: "В теперішніх умовах, гадаю, це неможливо. Може згодом така форма театрально-економічних взаємин і стане традиційною? Поки люди пригнічені важкими викликами часу... Багатьом, на жаль, не до мистецтва Мельпомени" [6].

Театрознавиця Ольга Стельмашевська, експертка Всеукраїнського Фестивалю-Премії "ГРА", виділила в 2020 році тенденцію інклюзивності, чого не помічалося в українському театрі раніше: вистави для людей з обмеженими можливостями, вистави, де грають ветерани АТО і волонтери, експериментальні вистави, що побудовані на реальних трагічних історіях. Teatroзнавиця вважає, що платня за вистави онлайн є "питанням доування і розуміння, що театр потребує допомоги. Це має бути свідомо підтримка від глядачів, не більше того. Думаю, що дивитися вистави онлайн – це абсолютно інше задоволення і абсолютно інший жанр" [6].

Театрознавиця Ірина Чижова, аналізуючи 2020 рік для театру, зазначила: "Український театр лиш у дуже поодиноких випадках може скласти конкуренцію європейському з точки зору якості відеозапису. Також протягом року ми багато і пафосно говорили, що театр на екрані монітору – це не театр, оскільки немає ефекту присутності та співучасті. Але якщо якісний запис або продумана концепція онлайн-показу – я б не була такою категоричною. Головне – не витратити сили на порожні дискусії, чи переселиться театр в онлайн назавжди. Звісно, ні. Чому? А тому, що театр цього не потребує. Якби така потреба у театру як у мистецтва була – це б уже давно сталося" [6].

Таким чином, онлайн-простір для театру є величезним викликом, який в жодному разі не може замінити живе спілкування в театральній залі. Тому у 2021 році театри у всі можливі способи намагалися зберегти себе та свою аудиторію. В цьому їм допомогла практично повсюдна обов'язкова вакцинація або ПЦР-тест. Театри у минулому році працювали, з проблемами, але працювали. Онлайн-експериментів було менше, живого спілкування більше.

Але 24 лютого 2022 року для театрів України, як і для всього українського народу, з'явився новий виклик – війна з Росією. 24 лютого 2022 року Україна завмерла, вона почула бомби, побачила ракети та ворожі танки. Люди побігли: хто в укриття, хто за кордон, хто до лав ТРО та ЗСУ. Всі театри оголосили про канікули на невідомий строк. Міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко закликав до світового бойкоту російської культури. Зі своїх назв прибрали слово "російський" 24 лютого Миколаївський академічний художній драматичний театр, 28 лютого – Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки, 1 березня Харківський театр імені Олександра Пушкіна та 2 березня Одеський драматичний театр. Таким чином, на території України "театри російської драми" залишилися тільки на тимчасово окупованих територіях. Питання "російської культури" зараз залишається відкритим, особливо після всіх жахів, які зробили та роблять російські військові в українських містах та передмістях. Тому для багатьох театрів в Україні зараз постало питання відправки в архів вистав, які були поставлені за творами російських письменників, та пошуку нових п'єс, які б замінили втрачені. Але вже ніколи не замінять загиблих акторів (в Ірпіні помер Павло Лі; артист балету Київської опери Артем Дацишин помер від поранень, які він отримав 6 лютого; в своїй київській квартирі від уламку ракети загинула акторка Молодого театру Оксана Швець).

Впродовж першого місяця війни деякі актори з евакуації записували вірші, вели активність у своїх соцмережах, хтось вступив до лав ЗСУ та ТРО і захищає нашу країну зі зброєю в руках, деякі театри ляльок (наприклад, львівські "І люди, і ляльки", Рівненський театр

ляльок, Чернівецький театр імені Ольги Кобилянської та інші) давали виїзні вистави для дітей-переселенців, в Івано-Франківську Національний театр імені Івана Франка давав вистави у власному підвалі. Але це все були поодинокі акції. Як зазначив художній керівник Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка Дмитро Богомазов: "Ми зараз не працюємо як ціле, зараз ми діємо окремо, як люди, котрі намагаються максимально щось зробити для своєї країни під час війни. Актори як художні одиниці зараз записують пісні, вірші, кожен творить так, як відчуває. Бо художні засоби зараз змінилися, ми можемо говорити лише про почуття. Як кожен відчуває, так і діє в цей час" [4]. Театральне життя, як і майже все життя в країні, знаходилося в глибокій заморозці.

У всіх був шок, коли дізналися про зруйновані будівлі театрів Харкова. Але найстрашнішим ударом став ракетний удар по Маріупольському драматичному театру, де у бомбосховищі знаходилися діти ("Дети" – було написано перед будівлею театру, це стало відомо завдяки супутниковим фото, які були зроблені 14 березня 2022 року). По всій Європі у березні пройшли флешмоби, де активісти перед європейськими театрами викладали слово "Дети" свічками в знак солідарності зі всіма постраждалими у цій війні українцями.

У кінці березня 2022 року міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко рекомендував театрам поновлювати роботу: "Мистецтво – це не тільки невидимий місток, що поєднує реальність і світ фантазій, а й справжні ліки проти душевних ран. Їх українці отримали так багато, що годі й полічити. Тому діячі мистецтва готові працювати нон-стоп аби полегшити страждання людей від пережитих жахів війни, подарувати позитивні емоції дорослим та дітям, а також відродити надію та віру в краще майбутнє. Культура – це м'яка сила. Вона здатна повернути українців до нормального життя в новій військовій реальності" [7].

Висновок. На даний момент "кожен заклад культури готуватиме свою програму та працюватиме за власним графіком. Частина коштів від придбаних квитків йтиме на допомогу українським захисникам або на гуманітарну підтримку. Події у закладах культури та мистецтва відбуватимуться з урахуванням вимог воєнного стану. У випадку повітряної тривоги усі глядачі повинні пройти в укриття, яке розташоване в закладі. Відтак кількість місць обмежена. При вході до закладів може здійснюватися поверхневий огляд щодо виявлення предметів, обіг яких заборонено чи обмежено, або ставити загрозу життю чи здоров'ю людей" [7].

Якщо впродовж першого місяця війни від 24 лютого 2022 року багато будівель стаціонарних театрів слугували прихистками для переселенців, ставали штабами для волонтерів та місцем збору гуманітарної допомоги, а колективи театрів активно брали участь у боротьбі проти Росії та допомозі постраждалим українцям (наприклад, Львівський театр Лесі Українки спільно з перевізником Andreolli-tour Lviv і польськими благодійними організаціями CHLEBEM I SOLA та Podróznych Ugośció організував безкоштовне перевезення людей зі Львова до Польщі), то з квітня Міністерство культури порадило їм повернутися до своїх прямих обов'язків – нести мистецтво в широкі маси глядачів. Першим відновив свою роботу Івано-Франківський драматичний театр, який на початку березня показував вистави в підвалі. Він же першим 27 березня – у Міжнародний день театру – дав виставу "Енеїда" у глядацькому залі. Вистава була благодійною. Саме цей театр першим

вивісив повну афішу на квітень на своєму сайті та в соціальних мережах.

Свою роботу відновили і львівські театри.

У Хмельницькому театрі дають благодійні вистави, "аби відволіктися від жахів війни, отримати позитивні емоції". Керівниця літературно-драматургічної частини Театру Старицького Марина Бортник-Гулевата зазначає: "Готуємо цікаві вистави і робимо їх благодійними. У нас будуть стояти скриньки для збору коштів на ЗСУ. Хто зможе, зробить добровільний внесок. Працюємо зараз під гаслом: "Відвідайте театр – отримайте емоції, підтримайте ЗСУ" [5].

А в перші вихідні квітня відновили свою роботу і деякі київські театри. Наприклад, 9 квітня у Київському театрі Лесі Українки дали "Три кохання" – ювілейний вечір Лесі Українки на новій сцені. І здається, що ходити в театр в умовах війни, під сиренами і повсякчасною загрозою ракетного удару, дещо сюрреалістично. Але відгуки глядачів в соцмережах говорять про те, що в залі був аншлаг, бо людям потрібно відволіктися від телеграм-каналів і новин про війну. Тож український театр живе, не дивлячись на всі проблеми та виклики, і це найголовніше. Війна пройде, а мистецтво житиме вічно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Клековкін О. THEATRICA: Лексикон [Текст] / Олександр Клековкін; Ін-т проблем сучас. мистецтва НАМ України. – К.: Фенікс, 2012. – 800 с.
2. Книга О. Ввели карантин – ми увімкнули фантазію та почали вигадувати нестандартні форми роботи театру. [Електронний ресурс] // День. 3 січня, 2021. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura-novorichna-anketa-dnya/vvely-karantyn-my-uvimknuly-fantaziyu-ta-pochaly-vygoduvaty>
3. На "Мельпомені Таврії" цього року покажуть 40 вистав. [Електронний ресурс] // Укрінформ. 10.08.2021. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3295647-na-melpomeni-tavrii-cogoric-pokazut-40-vistav-iz-desati-krain.html>
4. Співробітники театру Франка допомагають Україні як волонтери, в теробороні або своєю творчістю. [Електронний ресурс] // Укрінформ. 30.03.2022. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3444039-spivrobivniki-teatru-franka-dopomagaut-ukraini-ak-volonteri-v-teroboroni-abo-svoeu-tvorcistu.html?fbclid=IwAR1FIWckxSKDXlzaAJzXZLAJSOVAQNp7mJinxCcrqzws6TPQZRmEOvwoMU>
5. Театр в умовах війни: у Хмельницькому запрошують на безкоштовні вистави. [Електронний ресурс] // Є. 6 квітня 2022. – Режим доступу: https://ye.ua/kultura/58506_Teatr_v_umovah_viyeni_u_Hmelnickomu_zaprosuyit_na_bezkoshtovni_vistavi.html

6. Украдене щастя живого театру. Критики – про пандемічний театральний рік. [Електронний ресурс] // УКРІНФОРМ. 28.12.2020. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3162125-ukradene-sasta-zivogo-teatru-kritiki-pro-pandemicnij-teatralnij-rik.html>

7. Українські театри працюють в умовах війни. [Електронний ресурс] // PROTEATR. 30 березня, 2022. – Режим доступу: <https://newsproteatr.blogspot.com/2022/03/ukratinski-teatry-v-umovakh-viynny.html?fbclid=IwAR0M5ew11yvTWrGuDimWai-oplLyRNNotgMUDLk659qGiuspMzv427FAqll>

8. HEMLEY M. 'A time of crisis': Theatres reveal lost income as Omicron impact bites. [Електронний ресурс] // The Stage. JAN 11, 2022. – Режим доступу: <https://www.thestage.co.uk/news/a-time-of-crisis-theatres-reveal-lost-income-as-omicron-impact-bites?fr=operanews>

REFERENCES

1. Klekovkin, O. (2012). *THEATRICA: Lexicon [THEATRICA: Lexicon]*. Kyiv, Feniks.
2. Knyha, O. (2021). *Vvely karantyn – my uvimknuly fantaziyu ta pochaly vygoduvaty nestandardni formy roboty teatru [Quarantine was introduced – we turned on our imagination and began to invent non-standard forms of theater work]*. Den. 03.01.2021. Retrieved from <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura-novorichna-anketa-dnya/vvely-karantyn-my-uvimknuly-fantaziyu-ta-pochaly-vygoduvaty>
3. Na "Melpomeni Tavrii" tsvygorich pokazhut 40 vystav [This year, 40 performances will be shown at Melpomene Tavria]. (2021). *UKRINFORM*. 10.08.2021. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3295647-na-melpomeni-tavrii-cogoric-pokazut-40-vistav-iz-desati-krain.html>
4. Spivrobivnyky teatru Franka dopomagayut Ukraini yak volontery, v teroboroni abo svoeyu tvorchistyu [Employees of the Franko Theater help Ukraine as volunteers, in national defense, or through their creativity]. (2022). *UKRINFORM*. 30.03.2022. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3444039-spivrobivniki-teatru-franka-dopomagaut-ukraini-ak-volonteri-v-teroboroni-abo-svoeu-tvorcistu.html?fbclid=IwAR1FIWckxSKDXlzaAJzXZLAJSOVAQNp7mJinxCcrqzws6TPQZRmEOvwoMU>
5. Teatr v umovah viyny: u Khmelnytskomu zaprosuyut na bezkoshtovni vystavy [Theater in the conditions of war: in Khmelnytskyi invite you to free performances]. (2022). Ye. 06.04.2022. Retrieved from https://ye.ua/kultura/58506_Teatr_v_umovah_viyeni_u_Hmelnickomu_zaprosuyit_na_bezkoshtovni_vistavi.html (in Ukrainian)
6. Ukradene schastya zhyvogo teatru. Krytyky – pro pandemicnyj teatralnyj rik [The stolen happiness of live theater. Critics – about the pandemic theater year]. (2020). *UKRINFORM*. 28.12.2020. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3162125-ukradene-sasta-zivogo-teatru-kritiki-pro-pandemicnij-teatralnij-rik.html> (in Ukrainian)
7. Ukrainski teatry pratsuyut v umovah viyny [Ukrainian theaters work in conditions of war]. (2022). *PROTEATR*. 30.03.2022. Retrieved from <https://newsproteatr.blogspot.com/2022/03/ukratinski-teatry-v-umovakh-viynny.html?fbclid=IwAR0M5ew11yvTWrGuDimWai-oplLyRNNotgMUDLk659qGiuspMzv427FAqll> (in Ukrainian)
8. HEMLEY, M. (2022). 'A time of crisis': Theatres reveal lost income as Omicron impact bites. *The Stage*. JAN 11, 2022. Retrieved from <https://www.thestage.co.uk/news/a-time-of-crisis-theatres-reveal-lost-income-as-omicron-impact-bites?fr=operanews>

Надійшла до редколегії 16.05.22

M. I. Korobko, PhD, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

THE CHALLENGES FOR UKRAINIAN THEATRE ART IN THE YEARS 2020-2022

The purpose of the article is to monitor the challenges faced by Ukrainian theater during the global coronavirus crisis and the war in Ukraine in 2020-2022. During its long history, the Ukrainian theater has experienced various difficulties: bans (the Ems Act and the Valuev Circular in the 19th century), strict censorship (in the late 19th century and almost all of the 20th century), and two World Wars.

General socio-cultural factors, political crises and, finally, war were also added to the background of the great theatrical crisis, which was present even before 2020. Responding to the challenges of the times, the theater searches for and develops new models of broadcasting and communication with its audience. But Ukrainian theaters, unlike their Western counterparts, were able to open in mid-2020 and more or less work in 2021. The XXI century was marked by difficult pandemics in 2020 and 2021 and the war in Ukraine (which lasted from 2014 in Donetsk and Luhansk regions, the occupation of Crimea and the spread of war throughout our country in 2022). In addition to objective geopolitical problems, there are problems of new political reforms, underfunding, and lack of professional staff (because the theater is not only actors and directors, but also educators, playwrights, and cultural audience, and various workers, whose audience not to see). All these factors have called into question the existence of even large professional theaters, not to mention smaller and unprofitable theaters.

The theater is now in a particularly difficult situation, almost on the verge of extinction. Theatrical workers are trying to find new ways to express themselves and attract spectators, sponsors and funds in order to survive. They are looking for new genres, new drama, new themes for their performances. At the moment, almost all theater groups are trying to find non-standard forms of work: online screenings, immersion performances, open-air performances and more. The problems became bigger when the full-scale war started in February 24. However, Ukrainian theaters reopened their doors for spectators in April, after the month of total silence and non-action. And this fact gives us the hope for living.

Keywords: theatrical art, Ukrainian theater, crisis, coronavirus pandemic, war.